

STUDIA
ŹRÓDŁOZNAWCZE
Commentationes

I

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

STUDIA
ŹRÓDŁOZNAWCZE

COMMENTATIONES

I

WARSZAWA 1957
PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

Komitet Redakcyjny

Aleksander Gieysztor i Gerard Labuda (redaktorzy)

Brygida Kürbisówna (sekretarz)

Wydawnictwo seryjne poświęcone naukom pomocniczym
historii oraz źródłoznawstwu polskiemu i powszechnemu

Tom I

przygotowany w Pracowni Edytorskiej źródeł objaśniających
początki państwa polskiego w Instytucie Historii Kultury
Materialnej PAN (1953—1955)

Okladkę i obwolutę projektował

Tadeusz Chlebowski

ERRATA

Strona	Wiersz		Jest	Powinno być
	od góry	od dołu		
5		14	Wissenschaft ender	Wissenschaften der
6	5		wyrośla	niedomagala
10	8		pośrednim	bezpośrednim
11		6	ind das	in das
34		25	jakimi stosunkami produkcji winny być	jakimi stosunki produkcji winny być
36	18		„ustępných“	„wstępnych“
98	4		КАМЕНЬ	КАМЕНЬ
101		23	рѣсни	рѣсин
	Poppe, Tabl. I ryc. 2		Wielkość naturalna	Wielkość w zmniejszeniu
128	9		gnębiło to	gnębiło
132	11		Nadarzyczki	Nadarzyckiego
137	18		ma	a
189		9	leur	leurs
205	8		za wspomnieniami	ze wspomnieniami
271	24		o zabójstwu	o zabójstwie
279	13		za rokiem 111	za rokiem 1112
324	11		heortologiczny	chronologiczny
342		1	Instituto	Istituto
325		13	przekład	przeгляд
326	1		pozostałe	powstałe
328	26		archeologicznym	archeograficznym

Komitet Redakcyjny

Aleksander Gieysztor i Gerard Labuda (redaktorzy)

Brygida Kürbisówna (sekretarz)

Okladkę i obwolūtę projektował

Tadeusz Chlebowski

Spis alfabetyczny współpracowników tomu I

- S. A.* Stanisław Alexandrowicz, Poznań
Janina Bielecka, Poznań
- Z. B.* Zofia Budkowa, Kraków
- H. Ch.* Helena Chłopocka, Poznań
- H. D.* Henryk Dąbrowski, Poznań
- W. D.* Włodzimierz Dworzaczek, Poznań
- W. F.* Wiktor Fenrych, Poznań
Maria Friedbergowa, Kraków
- A. G.* Aleksander Gieysztor, Warszawa
Krystyna Górską, Poznań
Kazimierz Jasiński, Toruń
Jadwiga Karwasińska, Warszawa
Halina Kappesowa, Łódź—Poznań
Jerzy Kolendo, Warszawa
Kazimierz Konarski, Warszawa
- J. K.* Jadwiga Krzyżaniak, Poznań
Stefan Maria Kuczyński, Łódź
- B. K.* Brygida Kürbisówna, Poznań
- G. L.* Gerard Labuda, Poznań
Tadeusz Lewicki, Kraków
- K. L.* Kazimierz Liman, Poznań
- J. M.* Józef Matuszewski, Poznań
Kazimierz Myśliński, Lublin
Marzena Pollakówna, Lublin
Andrzej Poppe, Warszawa
Jakub Sawicki, Warszawa
Michał Sezaniecki, Poznań
- P. S.* Piotr Skubiszewski, Poznań
Władysław Sobociński, Kraków
- M. Sz.* Maria Szymańska, Poznań
Jan Wikarjak, Poznań
Tadeusz Witczak, Poznań
Adam Wolff, Warszawa
Julia Zabłocka, Poznań

SPIS TREŚCI TOMU I

Artykuły

Gerard Labuda, Próba nowej systematyki i interpretacji źródeł historycznych	3
Brygida Kürbisówna, Osiągnięcia i postulaty w zakresie metodyki wydawania źródeł historyco-graficznych	53
— Bibliografia metodyki wydawniczej. Przegląd ważniejszych prac i dyskusji	79
Andrzej Poppe, Zabytek epigrafiki staroruskiej z Drohiczyzna. Napis na rękojeści noża z XII wieku	89
Zofia Budkowa, Księgozbiór polskiego uczonego z XII/XIII wieku	109
Janina Bielecka, Kancelaria grodzka wielkopolska w XVI—XVIII wieku	119
Adam Wolff, Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku	155
<i>Dodatek:</i> Zofia Budkowa, Maria Friedbergowa, Brygida Kürbisówna, Instrukcja dla wydawnictwa roczników polskich.	182
Krystyna Górską, Przyczynek do krytyki rejestrów poborowych z XVI wieku	185
Jakub Sawicki, Najdawniejsze statuty synodalne poznańskie z rękopisu BOZ 63.	191
<i>Dodatek:</i> Zofia Budkowa, Materiały do życiorysu redaktora Statutów.	204

Dyskusje

Brygida Kürbisówna i Gerard Labuda, Nowa seria Monumenta Poloniae Historica.	209
Kazimierz Jasiński, W kwestii autorstwa Kroniki wielkopolskiej	219

Recenzje

Катон, Земледелие, перевод и комментарии М. Е. Сергеевко. Издательство Академии Наук СССР, Москва-Ленинград 1950 (Julia Zabłocka)	233
Anna Sadurska, Inscriptions latines et monuments funéraires romains au Musée National de Varsovie, Auctarium Meandrium, vol IV, Warszawa 1953, s. 135, 3 nlb + XLVI plansz (Jerzy Kolendo)	237
Zabytki języka i literatury polskiej nr 2. Kazania gnieźnieńskie, podobizna, transliteracja, transkrypcja, wydał Stefan Vrtel-Wierczyński, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 1953, 49 tablic, s. 165 (Zofia Budkowa)	240
Dokumenty klasztoru PP Norbertanek w Imbramowicach (1228—1450), wydała Zofia Kozłowska-Budkowa, Polska Akademia Umiejętności Archiwum Komisji Historycznej, seria 2, t. 4 (ogólnego zbioru 66), nr 2, Kraków 1948, s. 77—126 (Jadwiga Karwasińska).	243
Materiały źródłowe do historii Polski epoki feudalnej. Materiały źródłowe do historii powszechnej epoki feudalnej, pod redakcją Mariana Małowista, Warszawa 1954. Słowiańszczyzna pierwotna, opr. Gerard Labuda. — Polska w okresie monarchii stanowej 1346—1454, opr. Roman Heck. — Historia Polski 1764—1795, opr. Jerzy Michalski. — Upadek Cesarstwa Rzymskiego i początki feudalizmu na Zachodzie i w Bizancjum, opr. Marian Henryk Serejski. — Historia powszechna XIV—XV w., opr. Marian Małowist — Historia nowożytna 1648—1789, opr. Kazimierz Piwarski (Kazimierz Myśliński).	245
Ruch husycki w Polsce. Wybór tekstów źródłowych (do r. 1454), opracowali Roman Heck i Ewa Maleczyńska, Wrocław 1953, XXXV + 268 stron (Władysław Sobociński)	247
Erich Joachim, Walter Hubatsch, Regesta historico-diplomatica ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198—1525. Pars I: Regesten zum Ordensbriefarchiv, vol 1: 1198—1454; vol 2: 1455—1510. Pars II: Regesta privilegiorum ordinis S. Mariae Theutonicorum mit einem Anhang: Papst und Konzilsurkunden. Göttingen 1948—1950 (Marzena Pollakówna)	249
K. G. Mitiajew, Teoria i praktyka pracy archiwalnej, Warszawa 1954, PWN, s. 252 (Kazimierz Konarski)	253

Fr. Masai, Principes et conventions de l'édition diplomatique, Scriptorium 4 (1950), z. 2, s. 177—193 (Brygida Kürbisówna)	256
Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce. Lexicon mediae et infimae Latinitatis Polonorum t. I, z. 1, A — Actor, s. III*—X*, I—XXVI, kol. 1—140; t. I, z. 2, Actoratus — Aequatio, kol. 141—300. Polska Akademia Nauk, Warszawa 1953 (Jan Wikarjak)	258
Fritz Rörig, Mittelalter und Schriftlichkeit, Die Welt als Geschichte 13 (1953), z. 1, s. 29—41 (Brygida Kürbisówna)	265
Aleksander Gieysztor, Problem karolińskiej reformy pisma, Archeologia 5, 1952—1953 (1955), s. 155—177 (Brygida Kürbisówna)	266
Wanda Semkowicz-Zarembina, Powstanie i dzieje autografu Annalium Jana Długosza, Rozprawy Wydziału Hist.-Filozof. PAU, seria 2, t. 47 (ogólnego zbioru 72), nr 1, Kraków 1952, s. 77 + 29 tablic (Stefan M. Kuczyński)	269
Maria Jarosławiecka-Gąsiorowska, Trzy francuskie rękopisy iluminowane w zbiorach Czartoryskich w Krakowie, Kraków 1953, Muzeum Narodowe w Krakowie, 27 stron, XLII tablice (Piotr Skubiszewski)	273
Hanna Pieńkowska, Średniowieczna pracownia miniatorska w Krakowie, Rocznik Krakowski 32 (1951), z. 2, nakładem Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, z załącznika Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki, s. 43—58, 23 ilustracje (Piotr Skubiszewski)	276
Sylwiusz Mikucki, Studia nad najdawniejszą dyplomatyką ruską I, Traktaty rusko-bizantyńskie z X w., Pamiętnik Słowiański 3 (1952), s. 106—146 (Halina Kappesowa)	278
Janina Bielecka, Organizacja i działalność kancelarii ziemskich i grodzkich wielkopolskich XIV—XVIII w., Archeion 22 (1954), s. 129—155 (Józef Matuszewski)	281
Karol Maleczyński, Uwagi o powstaniu górników w r. 1220, Kwartalnik Historyczny 61 (1954), s. 143—155 (Gerard Labuda)	282
Danuta Borawska, Z dziejów jednej legendy. W sprawie genezy kultu św. Stanisława biskupa, Prace Instytutu Historycznego Uniw. Warszawskiego t. IV, Warszawa 1950, s. 104. Brygida Kürbisówna, Recenzja pracy D. Borawskiej, Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu 18 (1953), s. 211—224 (Gerard Labuda)	283
Ibn Khurradādhbih, Ibn al-Faqīh al-Hamadhānī et Ibn Rustih. Description du Maghreb et de L'Europe au III ^e —IX ^e siècle. Extraits du «Kitāb al-Masālik wa'l-Mamālik», du «Kitāb al-Buldān» et du «Kitāb al-A'lāq annafisa». Texte arabe et traduction française avec un avant-propos, des Notes et deux index par Hadj-Sadok Mahammed. Bibliothèque arabe-française. Publiée sous la direction de Henri Pérès t. VI, Alger 1949 (Tadeusz Lewicki)	285
Ivan Hrbek, Nový arabský pramen o východní a střední Evropě, Československá Ethnografie 2 (1954), nr 2, s. 157—174 (Tadeusz Lewicki)	285
D. Gustav Flusser, Zpráva o Slovanech v hebrejské kronice z X. století, Český Časopis Historický 48—49 (1947—1948), s. 238—241 (Tadeusz Lewicki)	288
D. Gustav Flusser, The Author of the Book of Josiphon: his personality and his age, Zion 18 (1953), nr 3—4, s. 109—126 (Tadeusz Lewicki)	289
V. Minorsky, Marvazi on the Byzantines, Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves 10 (1950), s. 455—469 (Tadeusz Lewicki)	290
F. Doelger, Das Kaiserjahr der Byzantiner. Sitzungsberichte der bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse 1949, z. 1, s. 88 (Halina Kappesowa)	291

Zapiski i sprawozdania

M. Friedberg, Zagadnienie wydawnictw źródeł historycznych, Archeion 22 (1954), s. 58—87 (W. F.)	293
L. Żytkowicz, Uwagi w sprawie wydawnictw źródłowych do dziejów Prus Królewskich 1454—1772, Przegląd Historyczny 45 (1954), s. 372—389 (H. D.)	293
Максаков — Селезнев, О публикации документальных материалов в СССР, Вопросы Истории 2 (1953), s. 89—104 (S. A.)	293
F. Baethgen, Gedanken über die künftige Gestaltung der Monumenta Germaniae Historica. Ur- und Frühgeschichte als historische Wissenschaft. Festschrift zum 60 Geburtstag von Ernst Wahle, Heidelberg 1950, s. 340—350 (G. L.)	294
B. Kürbisówna, Nowsze badania niemieckie z dziedziny tzw. nauk pomocniczych historii. Kryzys metody, Kwartalnik Historyczny 61 (1954), s. 386—391 (G. L.)	295
O. Wenig, Bibliotheksgut und Archivgut. Zentralblatt für Bibliothekswesen 68 (1954), s. 321—334 (M. Sz.)	295
A. Vetulani, Krakowska biblioteka katedralna, Slavia Antiqua 4 (1954), s. 163—192 (H. D.)	296
J. Rudnicka, Biblioteka Ignacego Potockiego, Wrocław 1953 (J. K.)	296

- B. Horodyski, Spuścizna działu rękopiśmiennego Biblioteki Załuskich, Przegląd Biblioteczny 16 (1948), z. 1—2, s. 40—63 B. Horodyski, Polonica rękopiśmienne z Biblioteki Załuskich, Przegląd Biblioteczny 16 (1948), s. 64—100 (*M. Sz.*) 297
- A. Pelzer, Répertoires d'incipit pour la littérature latine philosophique et théologique du moyen-âge, Revue d'histoire ecclésiastique 43 (1948), s. 495—512 (*B. K.*) 297
- Fr. Stegmüller, Repertorium commentatorium in Sententias Petri Lombardi t. I, II, Würzburg 1947 (*Z. B.*) 297
- E. Schieche, Tyska Ordens arkiv, dess nuvarande öde och dess öppnande för vetenskaplig forskning (Svensk), Historisk Tidskrift s. II, 13. (Stockholm 1950), s. 284—297 (*G. L.*) 298
- З. Тагаров, Государственный архив иркутской области, Вопросы Истории 7 (1954), s. 183—184 (*S. A.*) 299
- Fr. Ganshof, Charlemagne et l'usage de l'écrit en matière administrative, Le Moyen Age 57 (1951), s. 1—26 (*A. G.*) 299
- J. Boussard, Les influences insulaires dans la formation de l'écriture gothique, Scriptorium 5 (1951), s. 238—264 (*K. L.*) 300
- T. В. Луизова, Об исторических условиях возникновения готического письма, Средние века 5 (1954), s. 289—286 (*Z. B.*) 300
- G. Eis, Altdeutsche Handschriften, München 1949 (*B. K.*) 300
- J. Sawicki, Zabytek prawniczej literatury popularnej i paleografii w Polsce w XV wieku, Przegląd Historyczny 41 (1950), s. 203—224, VIII tablic (*B. K.*) 301
- A. Fanfani, La préparation intellectuelle et professionnelle à l'activité économique en Italie du XIVe au XVIe s., Le Moyen Age 57 (1951), s. 327—346 (*B. K.*) 301
- Fr. L. Ganshof, Observations sur la localisation du Capitulare de Villis, Le Moyen Age 55 (1949), s. 202—223 (*M. S.*) 302
- B. Schmeidler, Die Briefsammlung Froumunds von Tegernsee, Historisches Jahrbuch 62—69 (1949), s. 220—238 (*B. K.*) 302
- H. Łowmiański, Imię chrzestne Mieszka I, Slavia Occidentalis 19 (1948), s. 203—308 (*G. L.*) 303
- St. Kętrzyński, Dagome iudex, Przegląd Historyczny 41 (1950), s. 133—151 (*G. L.*) 303
- L. Kolankowski, Dagome iudex, Życie i Myśl 1—6 (1952), s. 155—164; J. Widajewicz, Słowo w dyskusji nad dokumentem Dagome iudex, Życie i Myśl 7—9 (1952), s. 242—244 (*G. L.*) 304
- Z. Sułowski, Geografia dokumentu „Dagome iudex“, Slavia Antiqua 4 (1953), s. 232—251 (*H. D.*) 304
- A. Vetulani, Nowe źródło do historii staropolskiego prawa małżeńskiego, Czasopismo Prawno-historyczne 4 (1952), s. 126—159 (*H. D.*) 304
- H. Appelt, Zur schlesischen Diplomatik des 12. Jahrhunderts, Zeitschrift für Ostforschung 2 (1953), s. 568—573 (*G. L.*) 305
- F. Hausmann, Formularbriefe der frühen Stauferkanzlei, MIÖG 58 (1950), s. 68—96 (*J. M.*) 305
- K. Maleczyński, O formularzach w Polsce w XIII w., Rocznik Ossolineum 3 (1948), s. 187—230 (*B. K.*) 305
- Z. Sułowski, Najstarsze dokumenty biskupstwa hobolińskiego, Roczniki Historyczne 19 (1952), s. 1—67 (*G. L.*) 306
- Sz. Koszyk, Dokumenty pergaminowe Archiwum Miejskiego w Opolu, Sobótka 5 (1951), s. 91—125 (*G. L.*) 306
- W. Korta, Nieznana księga podatkowa księstwa wrocławskiego z 1425, Sobótka 8 (1953), s. 223—256 (*G. L.*) 307
- M. Dragan, Recesy gdańskie i ich wartość zastępcza w stosunku do utraconych źródeł archiwalnych, Archeion 21 (1952), s. 175—191 (*W. F.*) 307
- E. Kloss, Gdańskie księgi gruntowe, Archeion 22 (1954), s. 196—212 (*W. F.*) 308
- K. Głombiowski, Nieznany śląski rękopis statutów Mikołaja Trąby, Sobótka 5 (1951), s. 163—171 (*G. L.*) 308
- A. Vetulani, Pomniki średniowiecznej literatury prawniczej w Ms. Krakowskiej Kapituły Katedralnej, Sprawozdania Wrocł. Tow. Nauk. 5 (1950), z. 2, Wrocław 1954, dodatek 2 (*B. K.*) 309
- H. Dubled, Quelques observations sur le sens du mot *villa*, Le Moyen Age 59 (1953), s. 1—10 (*B. K.*) 309
- Ch. Higounet, Le style pisan. Son emploi. Sa diffusion géographique, Le Moyen Age 58 (1952), s. 31—42 (*B. K.*) 310
- R. L. Reynolds, Le poème anglo-saxon Widsith: réalité et fiction, Le Moyen Age 59 (1953), s. 299—324 (*G. L.*) 310
- M. Plezia, Najstarszy zabytek historiografii polskiej — zaginiony żywot św. Wojciecha, Przegląd Historyczny 43 (1952), s. 563—570 (*H. D.*) 310

Mediewistyka na łamach Pamiętnika Literackiego 1947—1954 (Przegląd sprawozdawczy) (<i>Tadeusz Wilczak</i>)	311
T. Grudziński, Ze studiów nad kroniką Galla. Rozbiór krytyczny pierwszej księgi. Część I, Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu 17 (1952), za r. 1951, s. 69—113 (<i>B. K.</i>)	316
K. Jasiński, Sprawa śmierci Mieszka II, Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu 17 (1951), s. 87—92 (<i>G. L.</i>)	316
G. Labuda, Zapiska o zaburzeniach chłopskich w dobrach klasztoru przemęckiego w roku 1309, Roczniki Historyczne 20 (1952—54), s. 121—138 (<i>H. Oh.</i>)	317
G. Labuda, Kalendarz poznański z połowy XVII w. jako źródło ikonograficzne do dziejów wsi, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej (1954), nr 3, s. 484—498 (<i>H. Oh.</i>)	317
Wł. Tomkiewicz, Aktualizm i aktualizacja w malarstwie polskim XVII w., Biuletyn Historii Sztuki 13 (1951), z. 1, s. 55—94 i z. 2—3, s. 5—46 (<i>P. S.</i>)	317
M. Haisig, Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach, Wrocław 1951; M. Haisig, Studia nad legendą pieczęci miejskiej, Wrocław 1953 (<i>G. L.</i>)	318
J. Sydow, Anregungen und Probleme der Münzepigraphik, Historisches Jahrbuch 71 (1952), s. 259—267 (<i>B. K.</i>)	318
M. Haisig, Herb miasta Świdnicy, Sobótka 13 (1948), s. 265—291 (<i>W. D.</i>)	319
R. Oehme, Die Palästina-Karte aus Bernhard von Breitenbachs Reise in das Heilige Land 1486. Aus der Welt des Buches, Leipzig 1950. Zentralblatt für Bibliothekswesen, Beiheft 75, s. 70—83 (<i>M. Sz.</i>)	320

Komunikaty

Pracownia Edytorska źródeł objaśniających początki państwa polskiego w latach 1954 i 1955 (<i>Jadwiga Karwasińska</i>)	321
Prace nad reedycją bibliografii źródeł średniowiecznych (<i>Bibliotheca historica medii aevi</i>) Pot- thasta (<i>Aleksander Gieysztor</i>)	324
Międzynarodowe colloquium paleograficzne w Paryżu w 1953 i w Rzymie w 1955 roku (<i>Ale- ksander Gieysztor</i>)	326
Z prac źródłoznawczych w Związku Radzieckim (<i>Aleksander Gieysztor</i>)	327
Spis alfabetyczny współpracowników tomu I	329

Państwowe Wydawnictwo Naukowe

Wydanie pierwsze. Nakład 1000+105

Ark. wyd. 43,0 Ark. druk. 42,0

Papier ilustracyjny kl. V 70 g, 61 × 86

Oddano do składu 25. V. 56. Podpi-

sano do druku 31. VII. 1957 roku

Druk ukończono w październiku 1957

Zam. nr 493/56. M-11. Cena 139.—

Krakowska Drukarnia Naukowa

Cena zł 139,—